

hogy a szükségét látó országok lehetőleg gyorsan fizetőképesek legyenek, és hozzájárjenek a nemzetközi pénzpiacokhoz.

Szabadalmi jog

A szabadalmi jog és a szellemi tulajdon kezelésének kérdései nemzetközileg vitatott tárgyalási témák, de ezen belül is Braziliának sajátos nézetei vannak. A brazil törvények megengedik, hogy szükség esetén helyi vállalatok gyógyszergyártás céljára akkor is alkalmazhassanak külföldi szabadalmat, ha erre a licenc nem áll rendelkezésre. Ez, bár a nemzetközi szabadalmi jog és a szellemi tulajdonjog megsértése, költségkímélő megtakarítást és a lakosság ellátását teszi lehetővé. Amerikai gyógyszergyártók már panaszt emeltek a WTO-nál, Brazília azonban ismételt megkapta az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának, WTO-nak és sok fejlődő országnak a támogatását. Az amerikaiak 2001 júniusában visszavonták panaszukat, és kompromisszumos megoldást kínáltak.

Latin-Amerika, illetve a régió országai rendszeresen részt kívánnak venni a nemzetközi politika jövőt érintő megbeszélésein. Az öröklött ideológiai pozíciók ma már nem játszanak szerepet többé. Latin-Amerikának befolyásolási lehetősége van, de egyedül egy ország nem tudja érdekeit keresztülvinni. Ezért további együttműködés és integráció, valamint a politikai demokrácia fenntartása szükséges. Mindenekelőtt arra kell a figyelmet koncentrálni, hogy a gazdaság növekedése csak szociális igazságossággal párosulva történjen meg, és az utóbbi ne képezze alku tárgyát. Latin-Amerika stabilitásával és kiszámíthatóságával továbbra is fontos résztvevője lesz a nemzetközi politikának. [Argentína jelenlegi pénzügyi válságából fakadó krízise és turbulenciája intő példaul kell szolgálgjon a térség többi államának. – A referáló megjegyzése.]

Kádár József

Törékeny identitások Latin-Amerikában

Mols, Manfred von: Brüchige Identitäten in Lateinamerika. = Internationale Politik, 2001. 9. no.

Vezető politikai elemzők véleménye szerint Latin-Amerika ma még messze nem szabályozó erő a világpolitikában, hanem inkább szabályozott. Az egyes országok – talán Brazília kivételével – még nem találták meg azt a hangot, amivel az élvonalhoz kapcsolódhatnak, ma még a nemzetközi politika peremén vesztegelnek. A Kelet–Nyugat konfliktushelyzet megszűnése után megváltozott Latin-Amerika nemzetközi szerepe és megítélése Washington szemszögéből, mert elmúlt a kommunizmus terjeszkedésének veszélye. A valóságban azonban a térség nem veszélymentes, csak a fenyegetések más jellegűek. Washington úgy értékeli a helyzetet, hogy a kábítószerek, a migráció- és határkérdések, a környezet problémái, egészségügyi kockázat stb. olyan veszélyek, melyek az USA biztonságára kihatással lehetnek.

A tájékozódás kényszerűségei

Latin-Amerika megváltozott helyzete a korábbi identitásfolyamattal szemben nem mondható kedvezőnek. A változásnak kevés előnye van. A szubkontinens arra kényszerül, hogy önállóan és felelősségteljesen lépjen színre a nemzetközi politikában. Helyzetének három érzékeny pontja van:

1. A szomszédos országok kapcsolatának átgondolása és lehetőség szerinti rendezése,

2. Szélesebb nemzetközi diverzifikálási stratégia követése,
3. A globalizáció pozícióinak erősítése.

Ezzel párhuzamosan viszont a korábban szerveződő olyan szubrégiók aktivizálódtak, mint az Andok-közösség, a Közép-Amerikai Piacközösség (MCCA), a Karib-szigetek majdnem valamennyi államának egyesülése, a CARIFA/Caricom, végül maga Mexikó mint a latin-amerikai integráció hagyományosan lobbanékony képviselője, aki egyben az észak-amerikai szabadkereskedelmi társulás (NAFTA) tagja.

Az együttműködés légköre

A regionális és szubregionális politikai együttműködés Latin-Amerikában – amit saját népüknek nagy- és érthető büszkeséggel – a „concertation”-nak igyekeztek bemutatni a politikusok, a valóságban céljával éppen ellenkezőleg hatott. A „concertation” sem ösztértségi szinten, sem a Mercosur-ban, sem az Andok-közösségben, sem Közép-Amerikában nem volt képes az elhatározások, döntések összetartó erejének szintjét elérni.

A bizalmatlanságot még az a nézet is táplálja, hogy sem demokratikus fordulat, sem a liberális rend-politika nem tartott elég hosszú ideig. A közelmúlt válságba torkolló eseményei: Paraguay (puccskísérlés), Peru (Fujimori-komplexus), Ecuador (törékeny kormányozhatóság), Kolumbia (nem kézben tartható gerillaharcok és zavargások), Venezuela (a demokratikus pártrendszer feladása), valamint az argentin fejlemények (kikiáltott „demokrácia” Carlos Menemmel az élen, eklatáns vezetői gyengeségek Fernando de la Rui irányításával) – nem engedik meg a bizalom légkörének kialakulását.

A jelenlegi Latin-Amerikában hiányzik a multi- és bilaterális és a többsikű kis-régiók konszenzus alapján létrehozott tömörülése.

Opciók

Valószínűsíthető, hogy Latin-Amerika rövidesen rendelkezik majd olyan stratégiai opciókkal, melyek korábban elérhetetlenek voltak számára, vagy de facto csak jelentős nehézségekkel járt igénybe vételük. Az I. sz. opció: a világra kiterjedő kereskedelmi kapcsolatok kiépítése, mint ahogy azt Chile megkísérelte. Ennek irányzata áterjedt több más dél-amerikai országra. Chile külkereskedelmének egyharmadát Dél- és Kelet-Ázsia országaival bonyolítja és egyharmadát az EU-országokkal.

II. sz. opció: szorosabb kapcsolat északi országokkal, elsősorban Mexikóval. Ez nem nevezhető ideálisnak Mexikó részéről sem, melynek elnöke Carlos Salinas de Cortari többszöri eredménytelen kísérlet után azonban úgy döntött, hogy inkább Európa és Ázsia piacait részesíti előnyben, mert sem a politikai orientációt, sem a megfelelő irányítást Chilében nem tudták keresztülvinni. Feltételezhető, hogy Mexikó döntésében a NAFTA-tagság is szerepet kapott.

Az USA változatlan energiával erőlteti a szabadkereskedelmi zóna létrehozását az egész amerikai kontinensre kiterjedően. Chile, Costa Rica és Kolumbia hajlik is a csatlakozásra. A kérdést 34 ország állam- és kormányfője tárgyalta 2001 áprilisában, de végleges döntés csak 2005-ben várható. Nyilvánvaló azonban, hogy nem minden latin-amerikai ország híve a II. sz. opciónak (Joining with the North).

III. sz. opció: A különböző véleményen lévő és nézetű országok stratégiai egyműsítése, együttes bekapcsolódás a világereskedelemben és a globalizáció maradéktalan elfogadása. Latin-Amerikában mint a világ sok más részén a globalizációt

„amerikanizáció”-nak tekintik, és a különböző nemzetközi fórumokon nyíltan hangoztatják fenntartásaikat.

IV. sz. opció: Figyelembe véve Latin-Amerika hagyományos történelmi kötődését Európához megállapítható, hogy alapvető problémák nincsenek. Európa mindenhol és minden alkalommal támogatja a latin-amerikai identitás fenntartását. A támogatás megnyilvánult a Rio-csoport és a Latin-Amerikai Parlament munkájában. Az európaiak azonban nem látják biztosítottnak a latin-amerikai országok törekvéseinek egységét, ezért a nézetek időnként konfrontálódnak.

Biztonsági egyesülés

A mélyen gyökerező latin-amerikai identitás időszerű megfogalmazása a bolíviai szociológus, Felipe Mansilla tollából származik. A korábban oly fontosnak vélt etnokulturális tényezők a globalizáció korában sokat veszítenek súlyukból. A globalizálás elfogadása az észak-amerikai, megpecsételt rendhez való csatlakozással ér fel, elsősorban ideológiailag pedig a nyugati liberál-demokratikus normák elfogadásával jár. Aki ennek nem felel meg, azt a parkoló pályára kerülés fenyegeti. Ez kíméletlen versenyt indít az országok és társadalmak között.

A régi „sorsközösségek”, melyek mítosz és jövőkép keverékéből álltak össze, elvesztették a kohéziós erejüket. Ily módon manapság az identitás törekvésege manifesztálódik a globalizáció irányzatának hatása alatt.

Kádár József

Európa befolyása Latin-Amerikára

Stevens, Willy: Der Einfluss Europas auf Lateinamerika. = Internationale Politik, 2001. 9. no.

Latin-Amerikát történelmi, kulturális és vallási szálak kötik Európához. Ennek tudatában mindkét fél együttműködésre törekszik. Az első csúcstalálkozó az EU és Latin-Amerika, valamint a karibi térség országai között 1999-ben, Rio de Janeiro-ban volt, ahol a résztvevők egyeztettek közös érdekeiket. A következő találkozót 2002 májusában Madridban rendezték és a fórum életképes folyamatosságát nem tették kérdésessé. Megállapítható azonban, hogy az USA befolyása Latin-Amerikára napról napra növekszik. Brazília mint egykor az USA legközelebbi szövetségese arra törekszik, hogy Észak-Amerika és Európa között „egyenlő” távolságot tartson. Ez a magatartás azonban általában a térségre nem jellemző. Megfigyelhető, hogy dél-amerikai diákok egyre csökkenő számban jelentkeznek európai egyetemekre, s tanulmányaikat inkább az USA-ban folytatják, illetve fejezik be.

Az észak-amerikai konkurencia

A fiatalok távolmaradása európai egyeteméről a vízum és tartózkodási engedély megszerzésének nehézségei is befolyásolják. Az európai egyetemek elismertsége csökkent az amerikaiakkal szemben. Figyelemre méltó, hogy Argentína, Ecuador, Costa Rica, Honduras és Nicaragua kormányzatában nincs egyetlen olyan vezető személy sem, aki európai egyetemen szerezte volna diplomáját.

Talán nem szükségtelen megemlíteni, hogy az észak-amerikai internet 85%-ban van jelen Latin-Amerikában, és ennek 95%-a angol nyelvű. Az audiovizuális terület, a népszerű előadások szerkesztése, előállítása, hirdetése messzemenően amerikai irányítás alatt